

ДЖУДІТ БАТЛЕР

НЕГАТИВНА РЕАКЦІЯ ПРОТИ "ГЕНДЕРНОЇ ІДЕОЛОГІЇ" ПОВИННА ПРИПИНІТИСЯ

Переклад Єліференко Валерія

Гендерна теорія не є ні руйнівною, ні індоктринальною: вона просто шукає форми політичної свободи. В останні кілька років протести в Європі, Латинській Америці, і в інших місцях були проти "ідеології статі". Вибори у Франції, Колумбії, Коста-Ріці та Бразилії суттєво визначаються гендерними ролями кандидата. У США як католики, так і євангелісти виступають проти цілої низки політичних позицій, пов'язаних в іншому місці з "гендерною теорією" або "гендерною ідеологією": права транссексуалів в армії, права на аборти, права лесбіянок, права гомосексуалістів і транссексуалів, гомосексуальні шлюби, фемінізм та інші рухи на користь гендерної рівності та сексуальної свободи.

Можливо, ця зворотня реакція проти "гендерної ідеології" сформувалася в 2004 році, коли Папська Рада з питань сім'ї написала листа єпископам католицької церкви, в якому сигналізувала про потенціал "статі" для зруйнування жіночих цінностей, важливих для церкви; для сприяння конфлікту між статями; і для оскарження природного, ієрархічної відмінності між чоловіком і жінкою, на якій базуються сімейні цінності та суспільне життя.

У 2016 році Папа Франциск загострив тон своїх виступів: "Ми переживаємо момент знищення людини як образ Божий." Папа Римський включив у цю деграмотацію "[ідеологію] статі" і він проголосив: "Сьогодні дітей навчають в школі так, що кожен може вибрати свою стать!" Нарешті, Франциск ясно дав зрозуміти, як це було з богословської точки зору: "Бог створив чоловіка і жінку; Бог створив світ у визначений ним спосіб, а ми робимо прямо протилежне".

Папа Римський вважає, що гендерна свобода - свобода бути або стати статтю; ідея, що гендерне життя може бути вираженням особистої або соціальної свободи - фальсифікує дійсність, так як ми, з його точки зору, не маємо права ні на вибір статі, з якою ми народжуємося, ні підтвердити сексуальну орієнтацію, якщо вона відходить від тієї, що призначена Богом. Насправді, право людей на визначення своєї статі чи сексуальної орієнтації розглядають анти-гендерні релігійні критики, як спробу узурпувати силу Божого творіння та кинути виклик встановленим Богом обмеженням для людської діяльності. А для Папи Римського гендерна рівність та сексуальна свобода є не лише надмірними, а руйнівними - навіть "диявольськими".

Гендерна рівність сприймається цими критиками в якості "диявольської ідеології" саме тому, що вони розглядають гендерну різноманітність як історично обумовлену "соціальну конструкцію", що накладається на божественне обов'язкове природне розмежування статей. І хоча гендерні теоретики взагалі відкидають думку про те, що гендер визначається статтю, призначеною при народженні, у випадку соціального будівництва, навмисне знищення даної Богом реальності неправильно пояснює сферу гендерних досліджень та поняття соціальної побудови провокаційними й неправими шляхами.

Але якщо уважно розглянути гендерну теорію, вона не є ні руйнівною, ні індоктринальною. Насправді вона просто прагне форми політичної свободи, щоб жити в більш справедливому та життєздатному світі.

У книзі «Друга стать» (1949), філософ-екзистенціалістка Сімона де Бовуар пише: «Ніхто не народжується жінкою, а стає нею». Це твердження створило простір для думки про те, що стать - не одне й те саме, що гендер. І в найпростішому формулюванні цього поняття стать розглядається як біологічна даність, а гендер - як культурна інтерпретація статі. Можна народитися жінкою в біологічному розумінні, але тоді треба орієнтуватися на низку соціальних норм і зрозуміти, як жити як жінка - чи іншою статтю - у своїй культурній ситуації.

Найважливіше для Бовуарте те, що «стать» є з самого початку частиною історичної ситуації. Існування поняття «стать» не заперечується, але його значення оспорується: нічого щодо присвоєння жіночої статі при народженні не визначає, який спосіб життя буде вести жінка і що саме означає бути жінкою.

Дійсно, багатьом транссексуалам при народженні присвоюється одна стать, лише для того, щоб взяти іншу протягом свого життя. І якщо ми будемо опиратися на логіку «екзистенціального» принципу Бовуар про соціальне будівництво, то людина може народитися жінкою, але стати чоловіком. Більш сильна «інституційна» варіація соціальної побудови з'явилася в 90-х роках, і вона зосереджена на тому що стать призначена сама по собі. Це означає, що медичні, сімейні та юридичні органи відіграють важливу роль у вирішенні того, якою буде стать дитини. Тут «стать» вже не сприймається як біологічна даність, хоча вона частково визначається в рамках біології. Але яка структура має відношення до цього визначення?

Візьмемо випадок із «інтерсексуальними» немовлятами, які народилися зі змішаними статевими ознаками. Деякі медичні працівники прагнуть використовувати гормони для визначення своєї статі, тоді як інші вважають хромосоми вирішальним фактором. Те як це визначається, є наслідком того, що інтерсексуальні люди стають все більш критичними до того, що медичні органи часто їх неправильно класифікують та піддають жорстким формам "виправлення".

У сукупності екзистенціальні та інституціональні інтерпретації «соціальної конструкції» показують, що гендер та стать визначаються складною та взаємодіючою низкою процесів: історичний, соціальний та біологічний. І на мій погляд, інституційні форми влади та знань в яких ми народилися, передують, формують та організують будь-який екзистенційний вибір, який ми робимо. Нам призначають стать, до нас ставляться різними способами, які повідомляють про очікування від життя тієї чи іншої статі, і ми формуємось в установах, які відтворюють наше життя за гендерними нормами. Отже, нас завжди «будують» так, як ми не обираємо. І все ж ми всі прагнемо вибудувати життя в соціальному світі, де змінюються конвенції, і де ми намагаємося опинитися в їхніх існуючих рамках, що розвиваються. Це говорить про те, що стать і гендер «конструюються» таким чином, що вони не є повністю визначеними, ані повністю обраними, а скоріше впливають з періодичної напруженості між детермінізмом і свободою.

Тож чи є гендерна сфера дослідження руйнівною, дьявольською чи індоктринальною? Гендерні теоретики, які закликають до гендерної рівності та

сексуальної свободи, не прихильні до гіпер-волонтаристського погляду на "соціальну конструкцію" за зразком божественної сили. Вони також не прагнуть через гендерну освіту нав'язувати свої погляди іншим. У будь-якому випадку ідея гендера відкривається до такої форми політичної свободи, яка дозволила б людям жити зі своїм "даним" або "обраним" гендером без дискримінації та страху.

Заперечення цих політичних свобод, як цього не хоче Папа Римський і багато євангелістів, призводить до тяжких наслідків: тим, хто хоче зробити аборт, буде заборонено користуватися цією свободою; гомосексуалістам та лесбійкам, які хотіли б одружитися, буде відмовлено у здійсненні цього бажання; і тим, хто бажає обрати стать відмінну від тієї, яка призначена при народженні, заборонялося б це робити. Більше того, школи, які прагнуть навчати гендерної різноманітності, будуть обмежені, а молоді люди будуть позбавлені знань про реальний спектр гендерного життя. Така педагогіка гендерного різноманіття розуміється критиками як догматична реалізація, яка вказує, яким чином учні повинні думати чи жити. Насправді ці критики навмисно неправильно пояснюють заняття із статевого виховання, які, скажімо, впроваджують мастурбацію чи гомосексуальність як виміри сексуального життя, як посібник, який буквально вказує студентам мастурбувати або ставати гомосексуалами. Однак, все навпаки. Навчання гендерної рівності та сексуальної різноманітності ставить під сумнів репресивну догму, яка кинула стільки гендерного та сексуального життя в тінь, без визнання та позбавлення будь-якого почуття майбутнього.

Зрештою, боротьба за гендерну рівність та сексуальну свободу прагне полегшити страждання та визнати різноманітне втілене та культурне життя, в якому ми живемо. Викладання гендеру - це не індоктринація: воно не навчає людину, як жити; воно відкриває можливість молодим людям знайти свій власний шлях у світі, який часто стикається з вузькими та жорсткими соціальними нормами. Тому підтвердження гендерної різноманітності не є руйнівним: воно підтверджує складність людського життя і створює простір для того, щоб люди могли знайти свій власний шлях у цій непростій ситуації.

Світ гендерної різноманітності і сексуальної складності не піде у минуле. Це вимагатиме лише більшого визнання для всіх тих, хто прагне жити своїм статевим чи сексуальним життям, не наражаючись на стигматизацію чи загрозу насильства. Ті, хто виходить за рамки, заслуговують на те, щоб жити в цьому світі без страху, любити, існувати, і прагнути створити світ, більш справедливим і вільним від насильства.

Англійська версія статті доступна за посиланням
<https://www.newstatesman.com/2019/01/judith-butler-backlash-against-gender-ideology-must-stop>

Переклад зроблено з узгодженням з автором.